

PLC ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่การพัฒนา

วิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน

PLC : Professional Learning Community for Sustainable Community Enterprise Development

ธิชาภรณ์ กำนันตน, มารีชา อนันทรวัน และโชติ บดีรัฐ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Tichaporn Komnanton, Marisa Anantrawan and Chot Bodeerat

Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail : tichaporn1994@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการ PLC ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่า การพัฒนากระบวนการวิสาหกิจชุมชนนั้นต้องคำนึงถึงวิสาหกิจชุมชนใน 3 ระดับ คือ ระดับพื้นฐาน ระดับพัฒนา และระดับก้าวหน้า ทั้ง 3 ระดับนี้ เป็นการดำเนินการอย่างมีขั้นตอน เกิดจากครอบครัว ชุมชน ไปจนถึงการส่งออกโดยมีการพัฒนาสินค้าต่างๆ ให้มีคุณภาพและความต้องการ โดยนำหลักการกระบวนการ PLC 3 อย่าง คือ มีอาชีพ เรียนรู้ และชุมชน มาเป็นกระบวนการในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้ โดยเริ่มต้นจากการกำหนดเป้าหมายแลกเปลี่ยนกับคนอื่น ๆ เพื่อกำหนดวิธีการดำเนินการ การวางแผนด้านความร่วมมือ ศึกษาและใช้ข้อเพื่อวางแผนให้ประสบความสำเร็จ นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมโดยการเชิญชวนให้คนอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของวิสาหกิจชุมชน ขนาดย่อย คือ ครอบครัว แล้วค่อยๆ ขยายไปจนถึงในระดับชุมชน โดยเกิดจากการร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจกันของคนในชุมชน โดยผลประโยชน์ทั้งหมดเกิดกับคนในชุมชน แล้วนำไปสู่การขยายเครือข่ายเป็นวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดใหญ่ต่อไป

คำสำคัญ: PLC ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ; การพัฒนา; วิสาหกิจชุมชน

Abstracts

The purpose of this academic paper is to study the PLC process for professional learning communities. In order to develop a sustainable community enterprise, it is found that the development of the community enterprise process must take into account the 3 levels of community enterprise, which are basic level, development level and progressive level. Born from families, communities to exports, by developing various products to have quality and needs. By using 3 PLC process principles, namely, professionals, learners and communities into processes In the development of community enterprises The process is as follows, starting from setting goals, exchanging with others. To determine the method of action Cooperative planning Study and use items to plan for success Lead to the practice for

* วันที่รับบทความ: 14 กรกฎาคม 2563; วันที่แก้ไขบทความ 15 สิงหาคม 2563; วันที่ตอบรับบทความ: 20 สิงหาคม 2563

Received: July 14, 2020; Revised: August 15, 2020; Accepted: August 20, 2020

concrete development by inviting others to participate in various activities Of small-scale community enterprise, namely the family, and gradually expanding to the community level By the cooperation and cooperation of the people in the community In which all benefits occur in the community And lead to the expansion of the network into medium-sized enterprises And the next large.

Keywords: Professional Learning Community; Development; Community enterprise

บทนำ

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งเป็นการสร้างรากฐานเศรษฐกิจให้ประชาชนในระดับรากหญ้าให้พึ่งตนเองได้ในอนาคต ทั้งนี้ให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพพื้นที่โดยเน้นการยกระดับศักยภาพ อันเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนให้โดดเด่น เป็นจุดขาย จุดของการเปลี่ยนวัฒนธรรมชุมชนให้เป็นแหล่งเศรษฐกิจที่สร้างรายได้แก่ชุมชน ค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนนั้น ๆ มาสร้างรายได้ให้เศรษฐกิจบนรากฐานมั่นคงและยั่งยืน พัฒนาศักยภาพผู้นำ ให้เป็นนักบริหารจัดการชุมชนเชิงยุทธศาสตร์ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้นำนวัตกรรมที่มีรูปแบบการทำงานภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชน เสริมสร้างขีดสมรรถนะในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและการเมืองโดยยึดเอาประโยชน์สุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง เพื่อให้ดำรงไว้ซึ่งหลักแห่งการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขแก่ประชาชน (สำนักนโยบายและแผน กระทรวงมหาดไทย, 2559 : ออนไลน์) จึงมีการนำไปสู่วิสาหกิจชุมชนโดยการรวมตัวกันของเกษตรกรในการประกอบธุรกิจในระดับชุมชน มีความมั่นคง ได้รับการรับรองตามกฎหมายเพื่อส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงให้ได้รับการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการและพัฒนาารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็งเพราะความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจต้องประกอบด้วย ศักยภาพของคนทรัพยากรธรรมชาติ ทุน เทคโนโลยีและการจัดการที่มีประสิทธิภาพซึ่งเป็นสิ่งชี้ขาดของความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ประกอบการของหน่วยธุรกิจที่สูงขึ้น วิสาหกิจชุมชนจะเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่เลี้ยงตนเองได้ พึ่งตนเองได้ ซึ่งมีได้หมายถึง การพึ่งพาภายนอก วิสาหกิจชุมชนจะเป็นการเพิ่มศักยภาพของระบบเศรษฐกิจระดับชุมชนในการพัฒนาความร่วมมือกับระบบเศรษฐกิจภาพรวม เพราะการที่ชุมชนไม่ต้องพึ่งพาเศรษฐกิจภายนอก ย่อมหมายถึงโอกาสในการพัฒนาความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกันจะเป็นไปได้มากขึ้น อันเป็นหลักการที่นำไปสู่ “การเป็นฐานรากทางเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจระดับประเทศอย่างแท้จริง” (สุวิทย์ วงศ์เหรียญไทย, 2554 : 36)

กระบวนการ PLC (Professional Learning Community) คือ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นกระบวนการในการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากหลักการ 3 อย่าง คือ มืออาชีพ (Professional) เรียนรู้ (Learning) และ ชุมชน (Community) ซึ่งเป็นพื้นฐานของการรวมตัว ร่วมแรงรวมใจ ร่วมทำและร่วมเรียนรู้แบบกัลยาณมิตรเพื่อการพัฒนาให้ประสบความสำเร็จ มีประสิทธิภาพ ในการทำงานร่วมกันของสมาชิกใน

ชุมชน (สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563 : 5)

กระบวนการการพัฒนาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้วิชาชีพชุมชนมีความยั่งยืน ทั้งนี้การพัฒนาจำเป็นต้องหลักในการทำงานเพื่อให้ประสบผลสำเร็จ กระบวนการ PLC ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นกระบวนการที่มีพื้นฐานมาจากภาคธุรกิจเกี่ยวกับความสามารถขององค์กรในการเรียนรู้และยังมีการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการบริหารงานของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนกับชุมชนมีความใกล้เคียงกัน ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นควรนำกระบวนการ PLC มาเป็นหลักในการพัฒนาวิชาชีพชุมชนเพื่อเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

กระบวนการ PLC

กระบวนการ PLC (Professional Learning Community) มีพื้นฐานแนวคิดมาจากภาคธุรกิจเกี่ยวกับความสามารถขององค์กรในการเรียนรู้ (Thompson, S. et al., 2004 : 1-15) คือ เป็นแนวคิดในการพัฒนาองค์กรโดยเน้นการพัฒนาการเรียนรู้สภาวะของการเป็นผู้นำในองค์กร (Leadership) และการเรียนรู้ร่วมกันของคนในองค์กร (Team Learning) เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์ และทักษะร่วมกัน และพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่องทันต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันการมีองค์กรแห่งการเรียนรู้นี้จะทำให้องค์กรและบุคลากร มีกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพและมีผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผล โดยมีการเชื่อมโยงรูปแบบของการทำงานเป็นทีม (Team working) สร้างกระบวนการในการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจเตรียมรับกับความเปลี่ยนแปลง เปิดโอกาสให้ทีมงานและมีการให้อำนาจในการตัดสินใจ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศของการคิดริเริ่ม และการสร้างนวัตกรรม ซึ่งจะทำให้เกิดองค์การที่เข้มแข็ง พร้อมเผชิญกับสภาวะการแข่งขัน หรือการทำให้องค์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Senge, Peter M. and others, 1999 : 39) ซึ่งมีแนวทางดังนี้

1. บุคคลรอบรู้ (Personal Mastery) หมายถึง การเรียนรู้ของบุคลากรจะเป็นจุดเริ่มต้น คนในองค์กรจะต้องให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ ฝึกฝน ปฏิบัติ และเรียนรู้อย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เพื่อเพิ่มศักยภาพของตนเองอยู่เสมอ
2. แบบแผนทางความคิด (Mental Model) หมายถึง แบบแผนทางความคิด ความเชื่อ ทักษะคติแสดงถึงวุฒิภาวะ (Emotional Quotient, EQ) ที่ได้จากการสั่งสมประสบการณ์กลายเป็นกรอบความคิดที่ทำให้บุคคลนั้นๆ มีความสามารถในการทำความเข้าใจ วินิจฉัย ตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม
3. การมีวิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) หมายถึง การสร้างทัศนคติร่วมของคนในองค์กร ให้สามารถมองเห็นภาพและมีความต้องการที่จะมุ่งไปในทิศทางเดียวกัน
4. การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (Team Learning) หมายถึง การเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกในลักษณะกลุ่มหรือทีมงานเป็นเป้าหมายสำคัญที่จะต้องทำให้เกิดขึ้นเพื่อให้มีการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์กันอย่างสม่ำเสมอ

5. การคิดอย่างเป็นระบบ (System Thinking) หมายถึง การที่คนในองค์กรมีความสามารถที่จะเชื่อมโยงสิ่งต่างๆ โดยมองเห็นภาพความสัมพันธ์กันเป็นระบบโดยรวม (Total System) ได้อย่างเข้าใจ แล้วสามารถมองเห็นระบบย่อย (Subsystem) ที่จะนำไปวางแผนและดำเนินการทำส่วนย่อยๆ นั้นให้เสร็จทีละส่วน

PCL ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงโดยเรียนรู้จากการปฏิบัติงานของกลุ่มบุคคลที่มาร่วมตัวกันเพื่อทำงานร่วมกัน และสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ร่วมกันวางเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียน และตรวจสอบ สะท้อนผลการปฏิบัติงานทั้งในส่วนบุคคลและผลที่เกิดขึ้นโดยรวมผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิพากษ์วิจารณ์การทำงานร่วมกัน การร่วมมือรวมพลัง โดยมุ่งเน้นและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม โดยมีการดำเนินการอย่างน้อย 5 ประการ (เรวดี ชัยเชาวรัตน์, 2558 : 89) ดังนี้

1. มีเป้าหมายร่วมกันในการจัดการเรียนรู้
2. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากหน้างาน
3. ทุกฝ่ายเกี่ยวข้องร่วมเรียนรู้และรวมพลัง/หนุนเสริมให้เกิดการสร้างความเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมาย
4. มีการวิพากษ์ สะท้อนผลการทำงานพัฒนาผู้เรียน
5. มีการสร้าง HOPE ให้ทีมงาน อันประกอบด้วย

5.1 honesty & humanity เป็นการยึดข้อมูลจริงที่เกิดขึ้นและให้การเคารพกัน อย่างจริงใจ

5.2 option & openness เป็นการเลือกสรรสิ่งที่ดีที่สุดให้ผู้เรียนและพร้อมเปิดเผย/เปิดใจเรียนรู้จากผู้อื่น

5.3 patience & persistence เป็นการพัฒนาความอดทนและความมุ่งมั่น ทุ่มเทพพยายามจนเกิดผลชัดเจน

5.4 efficacy & enthusiasm เป็นการสร้างความเชื่อมั่นในผล ของวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ และกระตือรือร้นที่จะพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่

ในขณะเดียวกันนั้น กระบวนการ PCL มีองค์ประกอบสำคัญ (สำนักพัฒนาครูและบุคลากร การศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563 : 19) คือ

1. ต้องมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน หมายถึง มีเป้าหมาย ทิศทางเดียวกัน มุ่งสู่การพัฒนาการเรียน การสอน สู่คุณภาพผู้เรียน
2. ร่วมแรง ร่วมใจ และร่วมมือ หมายถึง ต้องเปิดใจ รับฟัง เสนอวิธีการนำสู่การปฏิบัติและ ประเมินร่วมกัน Open เปิดใจรับและให้ Care และ Share
3. ภาวะผู้นำร่วม หมายถึง การทำ PLC ต้องมีผู้นำและผู้ตามในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
4. กัลยาณมิตร หมายถึง เป็นเพื่อนร่วมวิชาชีพ เติบโตเต็มที่ที่ขาดของแต่ละคน

5. ต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร หมายถึง ต้องเน้นการทำงานที่เปิดโอกาสการทำงาน ที่ช่วยเหลือกันมากกว่าการสั่งการ มีชั่วโมงพูดคุย

6. การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ หมายถึง การเรียนรู้การปฏิบัติงานและตรงกับภาระงาน คือ การสอน ผู้คุณภาพผู้เรียน

กระบวนการในการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PCL พัฒนาการมาจากกลยุทธ์ระดับองค์กรที่มุ่งเน้นให้องค์กรมีการปรับตัวต่อกระแสการเปลี่ยนแปลง ของสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเริ่มพัฒนาจากแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ และปรับประยุกต์ให้มีความสอดคล้อง และการเรียนรู้ร่วมกันในทางวิชาชีพที่มีหน่วยงานสำคัญ คือ ความรับผิดชอบการเรียนรู้ร่วมกันเป็นสำคัญ มุ่งประกอบ (สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563 : 21-25) ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 วิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) วิสัยทัศน์ร่วมเป็นการมองเห็นภาพเป้าหมายทิศทาง เส้นทาง และสิ่งที่จะเกิดขึ้นจริง เป็นเสมือนเข็มทิศในการขับเคลื่อน PLC ที่มีทิศทางร่วมกัน โดยมีวิสัยทัศน์เชิงอุดมการณ์ทางวิชาชีพร่วมกัน คือ พัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นภาพความสำเร็จที่มุ่งหวังในการนำทางร่วมกัน อาจเป็นการมองเริ่มจากผู้นำหรือกลุ่มผู้นำที่มี วิสัยทัศน์ทำหน้าที่เหนี่ยวนำให้ผู้ร่วมงานเห็นวิสัยทัศน์นั้นร่วมกัน หรือการมองเห็นจากแต่ละปัจเจกที่มีวิสัยทัศน์เห็นในสิ่งเดียวกัน วิสัยทัศน์ร่วมมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1.1 การเห็นภาพและทิศทางร่วม (Shared Vision) จากภาพความเชื่อมโยงให้เห็นภาพความสำเร็จร่วมกันถึงทิศทางสำคัญของการทำงานแบบมอง “เห็นภาพเดียวกัน”

1.2 เป้าหมายร่วม (Shared Goals) เป็นทั้งเป้าหมาย ปลายทาง ระหว่างทาง และเป้าหมายชีวิตของสมาชิกแต่ละคนที่ สัมพันธ์กันกับเป้าหมายร่วมของชุมชนการเรียนรู้ฯ ซึ่งเป็นความเชื่อมโยงให้เห็นถึงทิศทางและเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน

1.3 คุณค่าร่วม (Shared Values) เป็นการเห็นทั้งภาพเป้าหมาย และที่สำคัญเมื่อเห็นภาพความเชื่อมโยงแล้ว ภาพดังกล่าวมีอิทธิพลกับการตระหนักถึงคุณค่าของตนเองและของงานจนเชื่อมโยงเป็นความหมายของงานที่เกิดจากการตระหนักรู้ของสมาชิกใน PLC จนเกิดเป็นพันธะสัญญาาร่วมกัน ร่วมกันหลอมรวมเป็น “คุณค่าร่วม” ซึ่งเป็นชุมพลังสำคัญที่จะเกิดพลัง ในการไหลรวมกันทำงานในเชิงอุดมการณ์ทางวิชาชีพร่วมกัน

1.4 ภารกิจร่วม (Shared Mission) เป็นพันธกิจแนวทางการปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายร่วม รวมถึงการเรียนรู้ของครูในหลายๆ ภารกิจ

องค์ประกอบที่ 2 ทีมร่วมแรงร่วมใจ (Collaborative Teamwork) ทีมร่วมแรงร่วมใจ เป็นการพัฒนามาจากกลุ่มที่ทำงาน ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ลักษณะการทำงานร่วมกันแบบมีวิสัยทัศน์ คุณค่าเป้าหมาย และพันธกิจร่วมกัน ร่วมกันด้วยใจ จนเกิดเจตจำนงในการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ การเรียนรู้ของทีม และการเรียนรู้บนพื้นฐานงานที่มีลักษณะต้องมีการคิดร่วมกัน วางแผนร่วมกัน ความเข้าใจร่วมกัน

ข้อตกลงร่วมกัน การตัดสินใจร่วมกัน แนวปฏิบัติร่วมกัน การประเมินผลร่วมกัน และการรับผิดชอบร่วมกัน จากสถานการณ์ ที่งานจริงถือเป็นโจทย์ร่วม

องค์ประกอบที่ 3 ภาวะผู้นำร่วม (Shared Leadership) ภาวะผู้นำร่วมใน PLC มีนัยสำคัญของการผู้นำร่วม 2 ลักษณะสำคัญ คือ ภาวะผู้นำผู้สร้างให้เกิดการนำร่วม และภาวะผู้นำร่วมกันให้เป็น PLC ที่ขับเคลื่อนด้วยการนำร่วมกัน รายละเอียดดังนี้

3.1 ภาวะผู้นำผู้สร้างให้เกิดการนำร่วมเป็นผู้นำที่สามารถทำให้สมาชิกใน PLC เกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงทั้งตนเองและวิชาชีพ

3.2 ภาวะผู้นำร่วมกัน เป็นผู้นำร่วมกันของสมาชิก PLC ด้วยการกระจายอำนาจ เพิ่มพลังอำนาจซึ่งกันและกันให้สมาชิกมีภาวะผู้นำเพิ่มขึ้นจนเกิดเป็นผู้นำร่วม ในการขับเคลื่อน PLC มุ่งการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ โดยยึดหลักแนวทางบริหารจัดการร่วม การสนับสนุน การกระจายอำนาจ การสร้างแรงบันดาลใจ ภาวะผู้นำร่วมมีหัวใจสำคัญ คือ นำการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเองของแต่ละคนทั้งสมาชิก และผู้นำ โดยตำแหน่งเมื่อใดที่บุคคลนั้นเกิดการเรียนรู้ ทั้งด้านวิชาชีพและชีวิตจนเกิดพลังการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อความสุขในวิชาชีพของตนเองและผู้อื่นภาวะผู้นำร่วมจะเกิดผลต่อความเป็น PLC

องค์ประกอบที่ 4 การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ (Professional learning and development) การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพใน PLC มีจุดเน้นสำคัญ 2 ด้าน คือ

4.1 การเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพ หัวใจสำคัญการเรียนรู้ บนพื้นฐานประสบการณ์ตรงในงานที่ลงมือปฏิบัติจริง ร่วมกันของ สมาชิก จะมีสัดส่วนการเรียนรู้มากกว่าการอบรมจากหน่วยงาน ภายนอก คอยสะท้อนการเรียนรู้และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถือเป็นพื้นที่การเรียนรู้ร่วมกันที่ใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น สะท้อนการเรียนรู้ สุนทรียะสนทนา การเรียนรู้สืบเสาะแสวงหา การสร้างมโนทัศน์ ริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ การคิดเชิงระบบ การสร้างองค์ความรู้ การเรียนรู้บนความเข้าใจการทำงานของสมอง และการจัดการความรู้ เป็นต้น

4.2 การเรียนรู้เพื่อจิตวิญญาณ เป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองจากข้างใน การเรียนรู้ตนเองเพื่อที่จะเข้าใจมิติต่างๆ ที่มากกว่าความรู้ แต่เป็นมิติของความเป็นมนุษย์ ความฉลาดทางอารมณ์ มีความเข้าใจธรรมชาติตนเองแล้ว จึงสามารถมองเห็นธรรมชาติของคนอื่นอย่างถ่องแท้

องค์ประกอบที่ 5 ชุมชนกัลยาณมิตร (Caring community) กลุ่มคนที่อยู่ร่วมโดยมีวิถีและวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกัน ในชุมชน มีคุณลักษณะคือ มุ่งเน้นความเป็นชุมชนแห่งความสุข สุขทั้งทางงานและการอยู่ร่วมกันที่มีลักษณะวัฒนธรรมแบบ “วัฒนธรรมแบบเปิดเผย” ที่ทุกคนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของตนเป็นวิถีแห่งอิสราภาพ และเป็นพื้นที่ให้ความรู้สึก ปลอดภัย หรือปลอดภัยใช้อำนาจกดดัน บนพื้นฐานความไว้วางใจ เคารพซึ่งกันและกัน มีจริยธรรมแห่งความเอื้ออาทรเป็นพลังเชิงคุณธรรม คุณงามความดีที่สมาชิกร่วมกันทำงานแบบอุทิศตนเพื่อวิชาชีพโดยมีเจตคติเชิงบวกต่อการศึกษา

องค์ประกอบที่ 6 โครงสร้างสนับสนุนชุมชน (Supportive structure) โครงสร้างที่สนับสนุนการก่อเกิดและคงอยู่ของ PLC มีลักษณะ ดังนี้ ลดความเป็นองค์การที่ยึดวัฒนธรรมแบบราชการ หันมาใช้วัฒนธรรม

แบบกัลยาณมิตรทางวิชาการแทน และเป็นวัฒนธรรมที่ส่งเสริมวิสัยทัศน์ การดำเนินการที่ต่อเนื่องและมุ่งมั่นความยั่งยืน จัดปัจจัยเงื่อนไขสนับสนุนตามบริบทชุมชนมี โครงสร้างองค์การแบบไม่รวมศูนย์หรือ โครงสร้างการปกครองตนเองของชุมชน เพื่อลดความขัดแย้ง

องค์ประกอบทั้ง 6 ของ PLC เป็นเอกลักษณ์สำคัญแสดงให้เห็นว่าความเป็น PLC จะทำให้ความเป็นองค์กร มีการพัฒนาการเรียนรู้อย่างแท้จริง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของ PLC ด้วยกลยุทธ์การสร้างความร่วมมือที่ยึดเหนี่ยวกันด้วยวิสัยทัศน์ร่วม มุ่งการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ และชุมชนกัลยาณมิตร แสดงถึงการรวมพลังร่วมกัน ทำงานร่วมกัน แบบทีมร่วมแรงร่วมใจมุ่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนาวิชาชีพ ภายใต้โครงสร้างอำนาจทางวิชาชีพ และอำนาจเชิงคุณธรรม ที่มาจากการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมนำ ร่วมพัฒนาภายใน PLC ที่ส่งถึงผู้เกี่ยวข้อง

ผู้เขียนเห็นว่าในการพัฒนาวิสาหกิจของชุมชนนั้นควรนำกระบวนการ PLC หรือ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาเป็นหลักในการพัฒนา เพราะ PLC คือ การรวมตัว ร่วมใจ ร่วมพลัง ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้ร่วมกัน บนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร ที่เน้นคุณภาพในการพัฒนา เพื่อความสำเร็จหรือประสิทธิผลการทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชน มีองค์ประกอบ 3 ประการด้วยกัน คือ

1. P (Professional) มีอาชีพ หมายถึง วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเพาะเห็ดนางฟ้า ต.ทุ่งแล้ง อ.ลอง จ.แพร่ เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้นแบบของความสำเร็จต่อการดำเนินการเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน ซึ่งได้รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 ในปี 2560 ในระดับจังหวัด

2. L (Learning) เรียนรู้ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงาน ความรู้ ความเข้าใจ อันเกิดจากการศึกษา จากแหล่งการเรียนรู้ด้านวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จ เป็นต้นแบบการดำเนินงาน เพื่อให้บุคคลที่เข้าไปเรียนรู้ ทำให้เกิดประสบการณ์และเกิดทักษะต่างๆ ขึ้น อีกทั้งยังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่างๆ ด้วย

3. C (Community) ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่บริเวณเดียวกัน ซึ่งในแต่ละชุมชนนั้นจะมีลักษณะ ความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม ที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินชีวิตของคนในชุมชน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในแต่ละภูมิภาคมีความแตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ รากฐานทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มคนในภูมิภาค การรับวัฒนธรรมจากภายนอกและลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นผลทำให้ลักษณะการดำเนินชีวิตหรือวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนไทยในภูมิภาคต่างๆ มีเอกลักษณ์เฉพาะตน

วิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนเป็นแนวคิดที่มุ่งแปรรูปผลผลิตตามธรรมชาติ หรือสร้างผลิตภัณฑ์หรือผลิตผลโดยครอบครัวในชุมชนโดยองค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชน เพื่อการบริโภคและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน โดยมีหลักการคิดที่สำคัญคือ สร้างความหลากหลายของผลผลิตและผลิตภัณฑ์ในชุมชน เพื่อการบริโภคแบบ

พึ่งพาตนเอง ลดรายจ่ายให้ครอบครัว สร้างเสริมสุขภาพอนามัยที่ดีให้ตนเอง และมีคุณธรรมรับผิดชอบต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมในชุมชน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ด้านกำไรสูงสุดและเอาเปรียบผู้บริโภค

วิสาหกิจชุมชน (สุวิทย์ วงศ์เหรียญไทย, 2554 : 37) (SMCE หรือ small and micro community enterprise) หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน ความหมายของวิสาหกิจชุมชนโดยสรุป คือ การประกอบการเพื่อการจัดการ “ทุนของชุมชน” อย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง “ทุนของชุมชน” ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงเงิน แต่รวมถึงทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม (กฎเกณฑ์ทางสังคมที่ร้อยรัดผู้คนให้อยู่ร่วมกันเป็นชุมชนเป็นพี่เป็นน้องไว้ใจกัน)

จินตนา กาญจนวิสุทธิ (2558 : 59) กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชนเป็นการร่วมมือของคนในชุมชนที่ มีการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา มีการเรียนรู้ การจัดการร่วมกัน เพื่อดำเนินกิจกรรมการผลิต การแปรรูป โดยใช้ ทุนทางสิ่งแวดล้อม ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม ของชุมชน โดยเริ่มต้นจากกระดมทุนในการทำกิจกรรมร่วมกัน ทั้งในด้านการผลิต การตลาด การจัดการสินค้า การสร้างเครือข่าย การแบ่งผลประโยชน์ เพื่อการพึ่งพาตนเองและการเพิ่มรายได้ให้ชุมชนโดยมุ่งเน้นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับคนในชุมชน รวมทั้งสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน ทั้งนี้วิสาหกิจชุมชนนั้นมีองค์ประกอบ จินตนา กาญจนวิสุทธิ (2558 : 3-4) ดังนี้

1. ชุมชนเป็นเจ้าของและเป็นผู้ดำเนินการหลักอาจมีบุคคลภายนอกมีส่วนร่วม ในลักษณะของการถือหุ้นได้เพื่อการมีส่วนร่วม ร่วมมือ และให้ความช่วยเหลือแต่ไม่ใช่ ผู้ถือหุ้น ใหญ่ที่จะทำให้อำนาจในการตัดสินใจ
2. ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน เน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้มากที่สุดแต่อาจนำวัตถุดิบบางส่วนมาจากภายนอกได้
3. ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมโดยชุมชน ชุมชนมีความรู้ มีภูมิปัญญา หากชุมชนมีกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมชุมชนจะเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ โดยไม่เลียนแบบหรือแสวงหาสูตรสำเร็จจากแหล่งอื่น ๆ ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพของชุมชน
4. มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากลฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน ทุนที่สำคัญเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยประยุกต์ให้ผสมผสานกับความรู้ภูมิปัญญาสากล
5. มีการดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ คือ มีหลายประสานและผนึกกำลังและเกื้อกูลกัน
6. มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ ซึ่งการเรียนรู้คือหัวใจของกระบวนการพัฒนา เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ เป็นวิสาหกิจชุมชนบนฐานความรู้

7. มีการพึ่งพาตนเอง เป็นเป้าหมายสำคัญที่สุดของการประกอบการ

ในขณะเดียวกันนั้น จินตนา กาญจนวิสุทธิ์ (2558 : 7) กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชนแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ

1. วิสาหกิจชุมชนระดับครอบครัว เป็นวิสาหกิจชุมชนแบบพอเพียงซึ่งมีการประกอบกิจกรรมที่เริ่มต้นจากการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรไว้ใช้ไว้กินในครอบครัวหรือสร้างผลิตภัณฑ์ของชุมชน เพื่อการอุปโภคบริโภคภายในครัวเรือนของตนเองเป็นหลักและทดแทนการพึ่งพาจากภายนอกลักษณะผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกมามีความหลากหลาย ผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเองลดรายจ่ายจากการซื้อและป้องกันไม่ให้เงินของชุมชนไหลออกไปนอกชุมชนโดยไม่จำเป็น

2. วิสาหกิจชุมชนระดับชุมชน เป็นวิสาหกิจชุมชนแบบพอเพียงมีการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างครอบครัวที่อยู่ในชุมชนเดียวกัน เพราะการพึ่งพาตนเองในบางกรณีก็ไม่สามารถทำได้เองโดยลำพังครอบครัวเดียว ต้องซื้อสินค้าจากเพื่อนบ้านในชุมชนเดียวกันเป็นการลดภาระการซื้อของแพงหรือช่วยลดรายจ่ายให้แก่เพื่อนบ้าน

3. วิสาหกิจชุมชนระดับเครือข่าย เป็นวิสาหกิจชุมชนแบบพอเพียงที่ประกอบกิจการโดยกลุ่มเนื่องจากในบางกรณีชุมชนเพียงชุมชนเดียวก็ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ จึงต้องมีหลายชุมชนร่วมมือกันเป็นระบบพึ่งพาอาศัยระหว่างชุมชนที่มีผลผลิตและทรัพยากรที่แตกต่างกันเพื่อตอบสนองความต้องการในการอุปโภคของทุกชุมชนและเครือข่าย

4. วิสาหกิจชุมชนเพื่อการจัดการผลผลิตส่วนเกิน เป็นวิสาหกิจชุมชนแบบพอเพียงผสมกับแบบก้าวหน้าโดยการดำเนินงานในรูปแบบผลผลิตหรือทรัพยากรของชุมชนสร้างผลิตภัณฑ์ต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มมูลค่าและตอบสนองการตลาดภายนอกชุมชนและเครือข่ายดังนั้นการตลาดของวิสาหกิจชุมชนเพื่อการจัดการผลผลิตส่วนเกินคือ การตลาดนอกชุมชนโดยนำ สินค้าที่เหลือจากการใช้ภายในชุมชนออกวางจำหน่ายและนำเงินจากคนภายนอกชุมชนเข้าสู่หมู่บ้าน

5. ระดับธุรกิจ วิสาหกิจชุมชนแบบก้าวหน้าเป็นการประกอบการที่ริเริ่มจากฐานครอบครัวพัฒนาจนถึงขั้นธุรกิจโดยมีการผลิตผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำ ออกตลาดใหญ่ได้มีคุณภาพดีได้มาตรฐาน และสามารถแข่งขันกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าอื่นได้

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล (2548 : 2) ได้ให้คำนิยามคำว่า วิสาหกิจชุมชน (Small and Micro community Enterprise-SMCE) หมายถึง “การประกอบการขนาดเล็กและขนาดจิ๋ว เพื่อจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อการพึ่งพาตนเองและความเพียงพอของครอบครัวและชุมชน ทุน ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงเงิน แต่รวมถึงทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคม (กฎเกณฑ์ทางสังคมที่ร้อยรัดผู้คนให้อยู่ร่วมกันเป็นชุมชน เป็นพี่น้องไว้ใจกัน ให้เกิดประสิทธิภาพและยั่งยืน ยังประโยชน์ให้ชุมชนผู้เป็นเจ้าของวิสาหกิจนั้นเป็นหลัก”

สุวิทย์ วงศ์เหรียญไทย (2554 : 38-39) ได้ให้คำนิยามคำว่า วิสาหกิจชุมชน การรวมกลุ่มการประกอบกิจการของชุมชนในกระบวนการทางความคิด การจัดการผลผลิตระหว่างชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาของชุมชนเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเรียนรู้ของชุมชน ให้เกิดประสิทธิภาพและยั่งยืน ยังประโยชน์ให้ชุมชนผู้เป็นเจ้าของวิสาหกิจนั้นต่อไป ทั้งนี้การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน มีหลักการ คือ

1. วัตถุประสงค์การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เป็นองค์กรรองรับในการดำเนินงานของชุมชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีผู้รับผิดชอบบริหารจัดการมีการจัดองค์กรและระบบงาน จะทำให้สามารถขอรับการสนับสนุนเงินทุน จากแหล่งต่างๆ ได้ วิสาหกิจชุมชน ตามแนวของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นวิสาหกิจชุมชนที่เกิดขึ้นตามโครงการเพิ่มศักยภาพการผลิตของชุมชนตำบลนำร่องและตำบลหลัก

2. คุณสมบัติของวิสาหกิจชุมชน

2.1 เป็นวิสาหกิจชุมชนภายใต้การส่งเสริมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

2.2 สมาชิกประกอบด้วยเกษตรกรผู้มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในตำบลนั้น

2.3 สมาชิกเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ มีการลงทุนร่วมกัน

2.4 มีความพร้อมในด้านบุคลากร การบริหารจัดการ มีการจัดทำบัญชี มีการกำหนดกติการะเบียบหรือแนวทางปฏิบัติของกลุ่ม

2.5 พร้อมที่จะจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน เมื่อกฎหมายเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนถือใช้

3. วิธีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน

3.1 เกษตรกรในตำบลรวมตัวกันด้วยความสมัครใจ เพื่อจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนตำบลโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อดำเนินกิจกรรมร่วมกัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชน

3.2 คณะผู้จัดตั้งจัดทำบัญชีรายชื่อผู้เข้าร่วมกันจัดตั้งและแจ้งความประสงค์ขอจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนต่อสหกรณ์จังหวัดโดยผ่านศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

3.3 ผู้เข้าชื่อร่วมจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน นัดประชุมชี้แจงการจัดตั้ง และจัดทำใบสมัครและจัดทำทะเบียนสมาชิก

3.4 จัดประชุมใหญ่วิสาหกิจชุมชน เพื่อพิจารณากำหนดกติกา หรือแนวทางปฏิบัติของวิสาหกิจชุมชนขึ้นถือใช้

3.5 ระดมทุนรวมกันเป็นค่าหุ้น (การกำหนดกติกา แนวทาง หรือระเบียบของวิสาหกิจชุมชนให้ชุมชนพิจารณาปรับปรุงจากข้อบังคับและระเบียบต่างๆ)

วิสาหกิจชุมชนเป็นการรวมกลุ่มการประกอบกิจการของชุมชนในกระบวนการทางความคิด การจัดการผลผลิตระหว่างชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาของชุมชน เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเรียนรู้ของชุมชน ทั้งนี้ยังเป็นกระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเองของชุมชนที่ครอบคลุมการจัดการทุกด้านให้มีระบบการจัดการ การผลิต การแปรรูป การตลาด การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดสวัสดิการชุมชน

ซึ่งดำเนินการโดยองค์กรชุมชน ในการวางแผนดำเนินการ และประสานความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน ให้เกิดประสิทธิภาพและยั่งยืน ยังประโยชน์ให้ชุมชนผู้เป็นเจ้าของวิสาหกิจนั้น

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามหลักกระบวนการ PLC

ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามกระบวนการ PLC นั้นเป็นกระบวนการที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งเป็นกระบวนการในการสร้างการเปลี่ยนแปลงของวิสาหกิจชุมชนใน 3 ระดับ (ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร, 2556 : 5) คือ

1. ระดับพื้นฐาน ได้แก่ วิสาหกิจที่มีการประกอบการเพื่อให้เกิดผลผลิตหรือการให้บริการที่จะนำไปใช้เพื่อการอุปโภค บริโภค มุ่งเน้นการลดรายจ่าย การประหยัดและออม เพื่อให้ดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียง ทั้งระดับชุมชน ครุว์เรือน และระหว่างชุมชน หรือเรียกว่าวิสาหกิจแบบพอเพียง

2. ระดับพัฒนา ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนที่มีการขยายช่องทางการตลาดเพิ่มมากขึ้นจากชุมชนตนเองไปยังชุมชนอื่นมีการประกอบเพื่อให้เกิดผลผลิตหรือการให้บริการเพื่อการลดรายจ่ายและมีส่วนเหลือสามารถนำไปแบ่งปันแลกเปลี่ยนหรือจำหน่ายให้เกิดรายได้เพิ่ม

3. ระดับก้าวหน้า ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนที่มีการขยายช่องทางการตลาดเพิ่มมากขึ้นไปยังตลาดสินค้าทั่วไป มีการประกอบการทั้งภาคการผลิตและการบริการมุ่งการเพิ่มรายได้ไปสู่การลงทุน ลดการนำเข้า เพื่อการส่งออกผลิตภัณฑ์ ขยายกิจการ ขณะเดียวกันก็สามารถจัดสรรผลกำไร เพื่อสวัสดิการของชุมชน หรือเพื่อกิจกรรมสาธารณประโยชน์ สร้างความมั่งมีศรีสุขของครอบครัว ชุมชน ขยายไปถึงระหว่างชุมชนนำไปสู่การเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อไป

ทั้ง 3 ระดับนี้ เป็นการดำเนินการอย่างมีขั้นตอน เกิดจากครอบครัว ชุมชน ไปจนถึงการส่งออกโดยมีการพัฒนาสินค้าต่างๆ ให้มีคุณภาพ และความต้องการ ทั้งนี้การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนนั้นมีหลักการ 3 อย่าง คือ มีอาชีพ เรียนรู้ และชุมชน ซึ่งเกิดจากการร่วมแรงร่วมใจในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จร่วมกันของสมาชิกในชุมชนอย่างเป็นกัลยาณมิตร ทั้งนี้กำเนินงานตามหลักการกระบวนการ PLC เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนนั้นเกิดจากการดำเนินขั้นตอนดังนี้

1. โดยเริ่มต้นจากการกำหนดเป้าหมายแลกเปลี่ยนกับคนอื่นๆ เพื่อกำหนดว่าวิธีการดำเนินการอย่างไร โดยพิจารณาและสะท้อนผลในประเด็นต่างๆ คือ สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติดำเนินงาน โดยเริ่มต้นจากการศึกษาหาความรู้ใหม่ จากการไปศึกษาจากวิสาหกิจที่ประสบผลสำเร็จ เพื่อนำความรู้ที่ได้รับมา ออกแบบผลิตภัณฑ์ต่างๆ โดยสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนเป็นหลัก

2. การวางแผนด้วยความร่วมมือ คนในกลุ่มร่วมวางแผนการดำเนินการ กระบวนการทำงานต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรม โดยมีการกำหนดความคาดหวังและนำมาวิเคราะห์ เพื่อสืบเสาะหาวิธีการที่จะทำให้ประสบผลสำเร็จสูงสุด

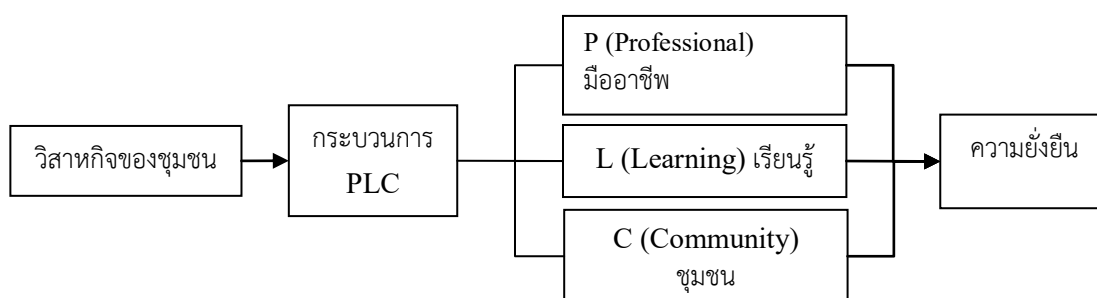
3. ศึกษาและใช้ข้อมูล ตรวจสอบผลการนำไปใช้และการสะท้อนผลเพื่อนำมากำหนดว่า แผนไหนควรใช้ต่อไป/แผนไหนควรปรับปรุงหรือยกเลิก

4. วางแผนเพื่อความสำเร็จ โดยเริ่มเรียนรู้จากอดีต ปรับปรุงหรือปฏิเสธในสิ่งที่ไม่สำเร็จ และทำต่อไป ซึ่งเป็นการเริ่มต้นจากจุดเล็กๆ เริ่มต้นจากการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในระดับพื้นฐาน จากนั้นค่อยๆ ขยายไปในระดับพัฒนาและระดับก้าวหน้าต่อไป

5. นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมโดนนำสู่สาธารณะในชุมชน โดยการเชิญชวนให้คนอื่นเข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของวิสาหกิจชุมชน อีกทั้งเป็นการเพื่อพัฒนาคนในชุมชนให้เข้มแข็ง ย่อมนำมาซึ่งผลความสำเร็จต่อวิสาหกิจของชุมชนเอง

PLC ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนนั้น การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดความยั่งยืนชุมชนควรดำเนินการตามกระบวนการ PCL เพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างมีระบบ คือ P (Professional) มืออาชีพ L (Learning) เรียนรู้ C (Community) ชุมชน ชุมชนต้องเรียนรู้จากการแหล่งการศึกษา จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ จากผู้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในหมู่บ้านของตนเอง โดยเริ่มจากหน่วยเล็กๆ หรือขนาดย่อย คือ ครอบครัว แล้วค่อยๆ ขยายไปจนถึงในระดับชุมชน โดยเกิดจากการร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจกันของคนในชุมชน โดยผลประโยชน์ทั้งหมดเกิดกับคนในชุมชน แล้วนำไปสู่การขยายเครือข่ายเป็นวิสาหกิจ ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ต่อไป

สรุป

กระบวนการ PLC (Professional Learning Community) คือ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นกระบวนการในการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากหลักการ 3 อย่าง คือ 1) P (Professional) มืออาชีพ หมายถึง ตัวอย่าง ต้นแบบของความสำเร็จต่อการดำเนินการเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน เช่น วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเพาะเห็ดนางฟ้า ตำบลทุ่งแล้ง อำเภอลอง จังหวัดแพร่ ซึ่งได้รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 ในปี 2560 ในระดับจังหวัด 2) L (Learning) เรียนรู้ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงาน ความรู้ ความเข้าใจ อันเกิดจากการศึกษา จากแหล่งการเรียนรู้ด้านวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จ เป็นต้นแบบการดำเนินงาน เพื่อให้บุคคลที่เข้าไปเรียนรู้ ทำให้เกิดประสบการณ์และเกิดทักษะต่างๆ ขึ้น อีกทั้ง

ยังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่างๆ ด้วย และ 3) C (Community) ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่บริเวณเดียวกัน ซึ่งในแต่ละชุมชนนั้นจะมีลักษณะ ความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม ที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินชีวิตของคนในชุมชน วิธีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในแต่ละภูมิภาคมีความแตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ รากฐานทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มคนในภูมิภาค การรับวัฒนธรรมจากภายนอกและลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นผลทำให้ลักษณะการดำเนินชีวิตหรือวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนไทยในภูมิภาคต่างๆ มีเอกลักษณ์เฉพาะตนทั้ง 3 หลักการนี้เป็นพื้นฐานของการรวมตัว ร่วมแรงร่วมใจ ร่วมทำและร่วมเรียนรู้แบบกัลยาณมิตรเพื่อการพัฒนาให้ประสบความสำเร็จ มีประสิทธิภาพ ในการทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชน

วิสาหกิจชุมชนเกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มประชาชนเพื่อประโยชน์ของคนในชุมชนโดยมีคนในชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันเป็นเจ้าของและร่วมกันรับผิดชอบที่เกิดจากการดำเนินงาน ซึ่งการดำเนินกิจการของวิสาหกิจชุมชนเป็นเสมือนเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาให้เศรษฐกิจชุมชนมีความเจริญก้าวหน้า โดยมีการส่งเสริมให้คนในชุมชนทำธุรกิจชุมชนที่นำเอา ภูมิปัญญาชุมชนและทุนทางสังคมของชุมชนมาใช้ในการดำเนินงาน ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีโอกาสเรียนรู้วิธีการจัดการธุรกิจที่ไม่สลับซับซ้อน รู้จักการทำงานร่วมกันเพื่อส่วนร่วมและเพื่อตัวเองตลอดจนได้เรียนรู้ถึงการจัดการผลประโยชน์เพื่อพัฒนาชุมชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนและมีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการรู้จักใช้ทรัพยากรภายในชุมชน ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจของการพัฒนาเศรษฐกิจโดยใช้ภูมิปัญญาชุมชนและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามกระบวนการ PLC นั้นเป็นกระบวนการที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งเป็นกระบวนการในการสร้างการเปลี่ยนแปลงของวิสาหกิจชุมชนใน 3 ระดับ ระดับพื้นฐาน ระดับพัฒนา และระดับก้าวหน้า การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามหลักกระบวนการ PLC เป็นการพัฒนอย่างมีระบบ จากการศึกษา การเรียนรู้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ จากผู้ประสบความสำเร็จ ในการพัฒนานั้นเริ่มจากหน่วยเล็กๆหรือขนาดย่อย คือ ครอบครัว แล้วค่อยๆ ขยายไปจนถึงในระดับชุมชน โดยเกิดจากการร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจกันของคนในชุมชน โดยผลประโยชน์ทั้งหมดเกิดกับคนในชุมชน แล้วนำไปสู่การขยายเครือข่ายเป็นวิสาหกิจ ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จินตนา กาญจนวิสุทธ์. (2558). *เส้นทางวิสาหกิจชุมชน เพื่อการพัฒนาอาชีพและการพึ่งพาตนเอง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุ. (2548). *การฝึกอบรมทีมวิทยากรหลักในการถ่ายทอดความรู้ เรื่องวิสาหกิจชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร. (2556). *การจัดการและการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน*. สงขลา: สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เรวดี ชัยเชาวรัตน์. (2558). *วิธีสร้างครูสู่ศิษย์ : ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ : เอกสารประมวลแนวคิดและแนวทางพัฒนาวิชาชีพครูสำหรับคณะทำงานโครงการพัฒนาระบบกลไกและแนวทางการหนุนเสริมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อพัฒนาผู้เรียน*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน.
- สำนักนโยบายและแผน กระทรวงมหาดไทย. (2559). *แผนยุทธศาสตร์กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2556-2561*. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2563. แหล่งที่มา : <https://www.google.co.th/webhp?Sourceid=chromeinstant&ion=1&espv=2&ie=UTF-8#q>
- สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2563). *คู่มือการอบรมคณะกรรมการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” สู่สถานศึกษา ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุวิทย์ วงศ์เหรียญไทย. (2554). *บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลมหาโพธิ์ต่อการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาสหกรณ์เครดิตยูเนียนชุมชนมหาโพธิ์ จำกัดอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Senge, Peter M. and others. (1999). *The dance of change: the challenges of sustaining momentum in learning organizations*. New York: London Currency/Doubleday; Nicholas Breale.
- Thompson, S. et al. (2004). Professional learning communities, leadership and student learning. *Research in Middle Level Education*, 28 (1),1-15.